

„ timorem, timor charitatem praeedit, et illa est bonorum omnium principium: timor remota ad justificationem dispositio, charitas vero proximior. Profecto si timor charitatem, et benevolum Dei amorem praeedit, charitas, et amore benevolus non est principium timoris, nisi timoris illius filialis, qui, ut pharsi loquamus divinarum Scripturarum, permanet in saeculum saeculi... Charitas praeedit timorem, si cum Augustino nomine charitatis intelligas bonam voluntatem, sive cupiditatem boni, ut charitas idem sit, quod gratia praveniens motus omnes, et affectus bona voluntatis, non autem dilectione Dei propter se: et timor praeedit charitatem, si nomine charitatis intelligas dilectionem illam, et amorem, qui tendit in Deum ut summum bonum, et charitas peculiari titulo nuncupatur.“ De posteriori hac disputatio presens tota est. Timor ergo istam praeedit dilectionem, et charitatem sed ex Berti placito, dum illam praeedit, caret rectitudine ultimi finis, inficit operantis vitio, non excludit peccandi desiderium, est extrinsece peccatum, et labeculis aliis aspergitur, quas praecedenti cap. n. 17. recensui. Attamen placitum isthoc difficile admodum, ne incredibile dicam, mihi est, et iisdem subest incommodis, momentisque impeti iisdem valet, qua superioris de primo fidei actu dissenseris exposui, nam timor prævia est sicut ille ad justificationem preparatio charitatem præveniens. Sane si timor charitatem praeedit, impius, dum disponitur ad gratiam suscipiendam, timere debet sine charitate; et quantumvis ipse velit, in charitate, timere, nequit omnino, quia nondum charitatem possidet: et tamen dum timet sine charitate, peccat? Nunquid censendum est delinquere, aut quia timet, sicut potest, et debet, aut quia non timet eo modo, quo non debet, nec potest? Humana opera sicut charitate in Deum referri, ita et gratia societate ornari debent, quia ut docet D. Thomas: (81) „Nec per modicum tempus licet, in peccato morari, sed quilibet tenetur, peccatum statim deserere.“ Quipotius gratia consortium semper nobis necessarium est; relatio vero operum in Deum contumax tempore, quo affirmativum preceptum referendi urget: et nihilominus naturalium virtutum, necnon fidei, spei, et religionis actus ab impiis effecti, quod gratia praecant, extrinsecus labefici non dicuntur: et timor, quod charitatem praeedit, qui in Deum referatur, extrinsecus peccatum est? Timor ipsis quod ante gratiam sit, extrinsecus maculari non asseritur: et ita maculatur, si sit ante charitatem? Num initialis charitas, de qua agitur, necessaria est magis quam gratia? Enim gratia omnibus, nimis et adulis, et parvulis necessaria est ad salutem; at charitas illa adulis dumtaxat, idque ex Initialistarum opinamentis solummodo, nam Attritionists ejusmodi necessitatam liquido negant. Porro timor si gratia deficiente, peccatum extrinsecus non est, nec absente charitate eritis ac proinde voluntatem peccandi, et labes ceteras, quae ei tribuuntur, secum non habebit. Praterquamquod voluntatem peccandi, ac peccati desiderium, et si timor non pelleret, attritio sane eliminaret, quia in ea ultra timorem est dolor de peccatis una cum eorum odio, ac detestatione, proposito emendationis, seu servandæ mandata omnia, et id genetis sociis aliis præstantissimis, quos jam recensui, et iterum producam cap. XXVII. n. 14. His comitibus stipatam, et adornatam attritionem semper considero, dum proximam Sacramenti materiam, aut proximam dispositionem ad gratiam in illo obtinendam, eam appello: cum autem sic inspecta coire cum gravi culpa actuali nequeat, arcere debet desiderium peccati, ac peccandi voluntatem, si actuale sine peccatum, et si timore solo non pellerentur. Quapropter ex impotencia timoris ad exclusionem hanc peragendam, nil in attritionis sufficientiam conficitur. Quod si voluntas peccandi, et desiderium peccati, non sunt culpa, aut habitualis sine, attritione ante justificationem neutiquam debent propulsari, ut supra dictum est. Demum quæ statu in hoc capitulo, quod nimis revera crevit, et ultra vota, hand obscure produnt, peccatorem opera sua in Deum charitate non referre, nec habere propterea vera charitatis dilectionem; hac enim aut ipsa relatio est, aut illius opifex; et exinde fit, quod statuta illa huic dissertationi non sint incongrua, cuius est, amoris charitatis, qui in peccatore, et cum peccato esse valeat, impugnare necessitatem, existentiam, possibilitatem.

(81) 2. 2. q. 62. a. 8. c.

Summorum Pontificum, Inquisitionis Hispanie, aliorumque Doctorum autoritate sufficientia attritionis stabilitur.

1. Eugenius IV. in decreto, quod pro Armenorum instruētione in Concilio Florentino edidit, hec de Penitentia Sacramento ait: „Cujus quasi materia sunt actus penitentis, qui in tres distinguuntur partes; quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commiso cum proposito non peccandi de cetero.“ Hic sane sicut et in aliorum Sacramentorum explicatione, quam ibi similiter tradit, haud de insufficiens partibus, sed de sufficientibus partibus, ac materia loquitur; aliquo non completam, et integrum, sicut oportebat, sed mutillam, et incompletam Sacramentorum notitiam Armenis exhibuisse convinceretur. Nec ipsum de sola contritione perfecta affari, perspicuum est; secus enim ipsa una Penitentia materia solet, quod nemini hodie probatur. Igitur imperfecta contritio, qua attritio vocatur, contineturque sub contritionis communī vocabulo, sufficiens itidem est nedum pars ac materia, sed et dispositio; sufficiens namque Sacramenti hujus materia, sufficiens quoque est preparatio. Dein de contritione indiscriminatim agit Pontifex; discriminatur vero ipsa in imperfectam, et perfectam; utraca ergo et materia, et pars munus obicitur. Praterea contritio, quam materialiter dicit, partemque Penitentia, dolor est de peccato commiso cum proposito non peccandi de cetero: cum autem imperfecta contritio hujusmodi proposito constet, ac dolore, ut definitio eius prodit, quam capite primo dedi, Penitentia pars erit, ac materia. Charitatis, et dilectionis non meminit Eugenius; et hinc deduxerim, Penitentiam neutiquam his opus habere: qui enim fieri posset, ut earum, si necessaria essent, obligeretur, cum de dolore, ac proposito, quod ad Penitentiam desiderentur, mentionem faciat? Nec dixeris, sub contritionis nomine dilectionem, et charitatem comprehendere, ac postulare, etenim vera est contritio, neimpe imperfetta, qua charitate, ac dilectione non constat. Insuper contritio dilectione, et charitate exorta, perfecta utique est: perfecta ergo contritio erit unica materia Penitentia, si de contritione charitatem, dilectionemque includente disserit Papa. In contritione ipsa dolor de peccatis, et propositum non peccandi de cetero proculdubio continentur: et nihilominus quia omnino desiderantur, expressè de eis loquitur: cum ergo dilectionem prætereat, eam innuit necessariam non esse.

2. Gregorius XIII. sufficientia attritionis aperte suffragatur, ut decreti Gratiani emendationes, et correctiones nonnullæ, quas, teste N. Liberio à Jesu, (1) fieri jussit, explorato manifestant: nam sub secunda parte Decreti ad causam 33. quæstione 3. Distinctio 1. de Penitentia, cui titulus est: „Vtrum sola cordis contritione, et secrete confessione, absque oris confessione, quisque possit Deo satisfacere?“ Inquit Glossa antiqua: „Dic, quod nec cordis contritione, nec oris confessione peccata dimittuntur, sed tantum gratia Dei.“ Hic addi præcepit Gregorius: „Id est, solus Deus peccata dimitrit; sed per meritum Christi, et ministerium sacerdotis: atque in penitente requirit contritionem, (aut saltē attritionem, qua deinde virtute clavium fit contritio) confessionem, et satisfactionem. Dum autem dimittit peccata, simul etiam infundit gratiam, et justitiam, qua formaliter fit justus.“ In fine tituli hæc item Glossa reperitur. „Si subtiliter intueamur, gratia Dei, non contritioni est attribuenda, da remissio peccatorum.“ Hic quoque, Papa imperante, adjectum est, „Addit, multò tamen hominem sibi posse persuadere, post confessionem se esse contritum, et in ipsa confessione, et absolutione collatam sibi esse gratiam, quam antea; nam sepe virtute clavium ex attrito fit contritus.“ Igitur ex mente hujus Pontificis penitentis, qui verè attritus, seu attritionis dolore percussus peccata sua confitetur, persuadere si-

potissimum est, hominem de malo in bonum convertere; ad reliqua vero Sacra-
menta ipsum jam bonum meliorem reddere spectat. Insuper poterior, et efficacior attritio
in Penitentia est, quam in aliis Sacramentis; in his enim dispositio solum, in ea vero
pars quoque est, ac materia; in reliquis ut preparatio tantum valet operari; in
Penitentia agit etiam, ut materia, et pars illius, id est, nedum natura sua, verum
et virtute quadam à Christi passione derivata, qua ut Sacramenti pars, et materia fiat,
à Deo ipso sublimatur. Quocirca si in Sacramentis aliis sufficientis quid dispositionis
manus explere, satis id in Penitentia præstat. Præterquamquod etsi vivorum Sacra-
menta ultra attritionem in homine ea suscipiente amorem charitatis postularent, non
ob hoc illum item exigeret Penitentia, quia illa suæ natura præstantiore efflagi-
tant dispositionem, quam Sacraenta mortuorum.

13. S. Bonaventura attritionem dumtaxat postulas ad receptionem Baptismi ajens:
(23) „Actus (penitentia) præcedit in adultis Baptismi Sacramentum: nec tamem oportet,
quod actus penitentia formata, qui dicitur contritio, præcedat; sed sufficit,
quod actus informis, utpote attritio: atteri enim, penitire est.“ Attritionem quoque
exigit, ut quis suscipiat Penitentia Sacramentum: idque infra ostendam cap. XXIII. n. 6.

14. S. Antonius attritionis sufficientiam itidem fatetur inquiens: (24) „Si alii
quam penitentiam habet (confites) de peccatis suis, tunc iterum distinguendum: quia
aut taliter habet penitentiam, quod sufficit cum Sacramento, puta attritus ac-
cedit ad confessionem, ex quo ibi fit contritus, unde fugatur fictio: et sic non ha-
bet dubium, quia et Sacramentum suscipit, et effectum ejus, scilicet remissionem
peccatorum: unde non tenetur iterare. Et similiter, imo et fortius si accedit con-
tritus.“ Attritio, quam sufficere cum Sacramento dicit ad remissionem peccatorum,
servilis est, et sine amore super omnia: tum quia illam distinguunt à contritione, à
qua reipse non differt dolor de peccatis amore isto ornatus: tum quoniam amorem,
qui ad justificationem requiritur, handispositionibus prævis, ut est atritio, sed con-
comitantibus adscribit, qua unâ cum gratia infusione in justificatione ipsa sunt: (25)
„Ad veram contritionem, ait, concurrunt ista quatuor, que requirit justificatio in-
pi: Primo infusio gratia. Secundo motus liberi arbitrii in peccatum detestando. Ter-
tio motus liberi arbitrii in Deum diligendo super omnia. Quartò remissio culpa.
Quæ simul tempore, et in instanti uno sunt: unam tamen præcedit alterum ordine
naturæ, et intellectus.“ Præterea si hæc ad veram contritionem concurrunt, contri-
tio quævis, ac proinde etiam remissa, dummodo contritio vera sit, gratia infusione,
et remissione culpa secum habet.

15. In Instructionibus S. Caroli Borromæi hæc item repertis, que attritionis suf-
ficientiam explorato supponunt: „Antequam Confesarius absolutionem tribuat, videbit,
an propter Deum veram peccatorum suorum contritionem habeat... Quod si tamen
contritionem illum non habere intellexerit, illius desiderio ascendere conabitur, hoc
admonens, propter Deum ipsum usque adeo quantum potest, eum peccata dolere opro-
tere, ut saltem, adjutrice divina gratia, quam à Deo intime precetur, ex Sacramen-
to virtute ex attrito contritus fiat. Quod si penitens nullam contritionem, nec vero sal-
tem attritionem, aut neque prôpositum abstinenti in posterum ab omni peccato mor-
tali ostenderet, eum minime Confessor absolvat.“ Igitur etsi nulla contritione percitus
sit, modo attritionem cum proposito non peccandi habeat, absolutione donandus est.
Neque ea idcirco privari debet, licet amoris, seu attritionis initialis expers sit; hæc nam-
que vera, quamquam remissa, contritio foret, et omni verâ contritione destitutus sus-
cipere valet Sacramentum, cuius virtute ex attrito contritus fiet. Et notandum, in ver-
sione Hispana harum Instructionum hoc etiam legi: (26) „Con principio de amor de
Dios:“ nimirum: „Cum principio amoris Dei.“ Verumtamen hæc verba haudqua-
quam Autoris, sed adjecta ibi sunt; et ideo quo agnoscatur, ea ex aliena manu profici-

(23) 4. Sent. d. 4. in expos. littera dub. 1.

(25) ibi c. 18. in princ.

(24) 1. p. tit. 14. c. 19. §. 5.

(26) Edit. Matrit. 1782. p. 57.

ei, alii sunt characteribus excusa. Præterquamquod attritio secum semper habet aliquod
amoris principium, quia nascitur ex Dei timore, qui est initium dilectionis ejus. Vide
cap. XVIII. n. 2.

16. Sanctissimo Mediolanensis Archiprasuli Episcopum alterum attexam eximium
pariter, ac celeberrimum, nempe Venerabilem Dei Servum Joannem de Palafox et Men-
doza, qui non solum doctrina, sed vita quoque sanctitate, ac miraculis Europam, et
Americam, sicut ille Italiam, illustravit. Episcopus iste peregregius, ut noxius quis in
Sacramento justus fiat, vel contritionem postulat, vel attritionem, innuens, quamlibet
ex his ad id satis esse: (27) „Como el Demonio aborrece tanto al alma, y quiere,
que sus daños sean sin remedio alguno, pone en el remedio el daño... Y siem-
do su remedio, que el pecador se confiese, y que sea con dolor, y contrition, ó
verdadera atricion, llevalo á confessar sin contrition, sin atricion, ni dolor.“ Et de
Parroco quodam disserens, qui culparum suarum penas dabat in Purgatorio, inquit:
(28) „Pusose en gracia con un acto de atricion, y el Sacramento, ó con un remiso
de contrition: “id est: „attritione cum Sacramento, vel remisso contritionis acta
gratiam obtinet.“ Ubi duo capita, quæ Initialista obfirmate incidunt, tradit aperi-
tissime, videlicet et contritionem remissem, et attritionem cum Sacramento ho-
mines justificare. Sed quoniam viri hujus permagna mihi est auctoritas, alia ipsius ver-
ba, quæ Adversatorum evertunt similiter doctrinam, referam libertissime. At itaque:
(29) „Acto perfecto de contrition es sentir vivamente haber ofendido á su Dios, por
ser digno de amor... Todo aquello, que trahe consigo pena y dolor con amor,
y compassion, y lagrimas, por tener á Dios descontento, ofendido, y mal servido,
por ser sobre todas las cosas digno de amor, de reverencia, con propósito firme de
nunca mas ofenderle, y esperar en su piedad de que le ha de perdonar, son perfec-
tos actos de contrition.“ Dolorem de peccatis, qui Dei amori jundus est, perfectam
dicit contritionem: et cum hæc esse nequeat cum peccato, nec cum eo consistet
formatus amore dolor. Addit: „La atricion buena es, pero tan imperfecta de su co-
secha, que no nos quita la culpa, si á ella no se sigue el Sacramento. Y como quieto-
ra que en los accidentes de esta vida no es facil tal vez hallar luego al Confesor,
y muy dañoso estar, por poco tiempo que sea, en la desgracia de Dios, es menes-
ter enseñar lo mas seguro á las almas; y asi han de procurar que se exerciten en
actos de contrition, y que acuden quanto antes al Sacramento con contrition,
ó atricion... Conviene, y es necesario siempre levantar, y elevar con la gracia di-
vina á motivos sobrenaturales, y mas que humanos el dolor de la atricion, (ya que
se quedan en ella) y subirla de punto, hasta que haga respecto, y relacion al mis-
mo Dios, ó por justo, que nos puede condenar, si le ofendemos; ó por pode-
roso, y rico, que nos puede dar la gloria, si le servimos; ó por recelo de que no
me castigue en el infierno; ó por deseo que me premie con la bienaventuranza; y
todo esto con propósito firme de no ofenderle jamas, y esperar de que le ha de
perdonar. No sean los motivos de la atricion tan remisos, que se quedan en esto
natural, y transitorio: sentirlo por la vergüenza del peccado, por el deshonor, que
le resulta del caso, porque de él se le sigue desreditos, persecuciones, y afrentas,
y por esta natural fealdad, que causa el obrar lo malo, (cosa que á los mismos Gen-
tiles sucedia) no mirar en el dolor á Dios como aquél, que me puede castigar, ó
que me puede premiar, y no añadir propósito de la enmienda, y esperanza del per-
don, no es disposicion bastante: es menester elevar el acto al motivo, y al fin so-
brenatural; y esto es lo menos que puede ser, para que se llegue á lo bastante...
Si no hay disposicion bastante en el penitente de contrition, ó atricion, no le bas-
ta el Sacramento.“ Optime hic naturalem, quæ inferiori, et supernaturalem, quæ su-

(27) Notas al aviso 16. de S. Teresa num. 12.

(28) Luz á los vivos, y escarmiento en los

muertos. Relac. 44. nota num. 5.

(29) Carta pastoral 8. y dictámenes de Curas de

almas. §. 26. num. 24. 27. 28. 29.

accipiat. Itaque Inquisitio Hispana assertum hoc, teste Arsdelkino (6) improbat: „Confessio ex solo peccatum metu facta, et non etiam ex amore Dei, nulla est, adeo-„que iteranda.“ Amor ergo non requiritur, sed sufficit attrito ex solo peccatum me- tu orta, ad confessionem rite peragendam. Nec mirum esse debet, quod thesis ista reprobetur, tum quia conformis est Lutheri doctrina cap. VI. n. 10. relata: tum quia summopere adversatur verbis illis supradicta correctionis Gregorianæ. „Etiam cum so-„la attritione vere quis, et utiliter confitetur. “ Ubi vero propositio damnata inveniatur, ignoros; eam tamen esse in Gaugedici scholis (qua videtur non licuit) ad Sum- manum, vel Summulam Cajetani, innuere videtur Expurgatorium ejusdem Inquisitionis jussu editum anno 1632. pag. 909. ibi enim prima propositionis verba referuntur. Præterea amorem remissum charitatis, et culpam gravem esse insociables, ac proinde attritionem sine amore illo sufficiere in peccatore ad Sacramentum, inuitu quoque idem Tribunal, delere jubens hanc aliam thesim, qua olim legebatur in percelebri fabula equitis errantem Don Quixote de la Mancha: (7) „Las obras de caridad, que se ha-„cen floramente, no tienen merito, ni valen nada: “ Id est. „opera charitatis, qua-“ remisso fiant, nec meritum habent, nec valent quidquam.“ Remissus ergo charita- tis amor, si meritum habet, cum gratia, et non cum peccato est, nil enim homo me- retur capitali noxa obstrictus; in quo idcirco amor ille esse nequit.

6. Sed accipe alia documenta. Tertulianus inquit: (8) „Si de exomologesi re-„tractas, gehennam in corde considera, quam tibi exomologesis extinguit: et pœn-„prius magnitudinem imaginare, ut de remedii adoptione non dubites. “ Ubi non amoris, sed formidolosa attritionis incitamenta tibi proponit, ut exomologesim rite facias, ejusque fructum percipias. Similia docet B. Cyprianus dicens: (9) „Deum ju-„dici, subterfuge, et vitare non poterit... Videt ille corda, et pectora singulo-„rum, et judicatur est non tantum de factis, sed et de verbis, et de cogitationi-„bus nostris, omnium mentes, voluntatesque conceptas in ipsis adhuc clausi pecto-„ris latebris intuetur. Denique quanto et fide maiores, et timore meliores sunt, qui“ quiamvis nullo sacrifici, aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc vel“ cogitaverunt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei dolenter, et simpliciter confitentes Exo-„mologesim conscientia faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam par-„vis licet, et modicis vulneribus exquirunt, scientes, scriptum esse: (ad Gal. 6.) Deus“ non irridetur. “ De illis hic loquitur, qui etsi exterius Idolatriæ, et Libellatrici-“ rum flagitium non patratunt, intus tamen in animo sui illud admiserunt: quos qui-“dam dolentes, hoc est dolore ex Dei iudicis metu concepto idos, quin amorem, nec“ ejus illicium, scilicet divinam bonitatem recordetur, exomologesim, seu delicia sui con-“fessionem fecisse tradit apud sacerdotes, ut salute remedium exquirerent. S. Ambro-“sius sic ad resipiscendum hortabatur feminam Deo dicatam nomine Susannam, qua stu-“pri labore excepterat: (10) „Penitudo lapsis necessaria est, sicut vulneratis sunt ne-“cessaria medicamina... Penitentia ergo non verbis agenda est, sed et actu. Hac“ audem sic agitur, si tibi ante oculos ponas, de quanta gloria ruaris, et de quo li-“bro vita nomen tuum deletum sit, et si te jam credas prope ipsas positam tene-“bras exteriores, ubi erit flectus, et stridor dentium sine fine. “ Neque ulla hic pro-“vera penitentia peragenda dilectionis illocutamenta, sed unice attritionis motiva, nem-“pe amissionem beatitudinis, et aeternum gehenna cruciamentum memorantur. Insuper ut“ culpa sua veniam obtineret, haud amorem pravium, sed inferni cogitationem, mentis, et membra castigationem, crinum amputationem, lachrymarum effusionem, totius corporis macerationem, cineris aspersionem, sensuum cruciationem, vestem lugubrem, ci-“licium, jejuniu ei prascripsit. Ac demum ejusdem Susanna vitiatori similem suadet peni-“tentiam dicens: „Petas ultra carcerem penitentiam, obstringas catenis viscera, ani-“mam tuam gemibus, jejunisque discrucies, sanctorum petas auxilium, jaceas sub-

(6) Tom. 2. p. 2. tract. 1. c. 5. q. 21. §. 3. (7) Vide Expurg. edit. 1747. et 1790. v. Miguel Cervantes. (8) Lib. de Pœnit. prope finem. (9) Serm. 5. de lapsis.

(10) Lib. de virginis lapsu cap. 8. et 9.

„pedibus electorum, ut non per cor impenitentis thesaurizes tibi iram in die justi ju-“dici Dei, qui reddet singulis secundum opera ipsorum... Exclude ergo vel nunc“ infelix de corde tuo blandimenta serpentis, et lucu, et fletu continuo, dum in cor-“pore tuo immundo anima illa tenebrosa versatur, remedium tibi in die necessitatis“ acquire, semper ante oculos tuos habens Apostoli sententiam: (2. Cor. 5.) Quia om-“nes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corpo-“ris sui secundum quod gessit, sive bonum, sive malum.“

7. S. Hieronymus docuit, sicut dixi cap. VIII. nos suppliciorum metu à malis re-“cedere, Deumque à filiis gloriam, sed à servis, nimis ab his, qui peccati servi ad-“huc sunt, timorem expetere, ut de timore servorum transcant ad filiorum gloriam, seu“ ad justificationis gratiam, qua eos constitutis Dei filios. S. Augustinus de cupiditate“ acquirendi res temporales, et de timore eas amittendi loquens ait: (11) „Per quas“ duas janus intrat, et regnat inimicus, qui primò Dei timore, deinde charitate pel-“lendus est. “ Si timore pellitur inimicus, attritionis etiam opere, quod ex metu ipso oritur, excluditur. Inimico expulso, gratia Dei, ac Deus ipse in nos intrant, et“ regnare in nobis. Timor itaque, et attritus, Sacramenti utique virtute, ac consortio“ hanc operantur vicissitudinem; sed timor primò, hoc est antecedenter, et dispositivus“ deinde, nempe concomitante illam efficit charitas. Neque de incongrua, aut incomple-“ta preparacione aliquis hic sermo est; quemadmodum enim ianua illa proximè, et sus-“ficienter aditum inimico praebent, sic timor, et charitas sufficientes, et proxima, ut“ expellatur, dispositiones esse debent. Præterea ad suscipiendum Baptisma, quod quidem“ ut pote mortuorum Sacramentum, eadem, ac Penitentia preparatione indiget, concu-“piscentia amoris, et attritionis motiva. S. Doctor probantur, ait enim: (12) „Qui au-“tem proper beatitudinem semperit, et perpetuam requiem, qua post hac vitam“ Sanctis futura promittitur, vult fieri Christianus, ut non eat in ignem aeternum cum“ Diabolo, sed in regnum aeternum intret cum Christo, verè ipse Christianus est, cau-“tus in omni tentatione, ne prosperis rebus corrumptatur, et ne frangatur adversis, et“ in abundantia bonorum terrenorum modestus, et temperans, et in tribulationibus“ fortis, et patiens. Qui etiam proficiendo perveniet ad talium animum, ut plus amet“ Deum, quam timeat gehennam. “ Juxta verba hac attritus homo, sive is qui con-“cupiscentia amore afficit, gehennaque formidine, et baptisma, et baptismi effectum sus-“cipit, quoquidem, ne iterum corrumptatur, aut fragatur, modestus, temperans, fortis, et patiens redditur: quod idem est, ac dicere, eum gratia, et virtutibus in Baptisma“ donari. Amor vero, quo plus Deum amat, quam timeat gehennam, non antecedens, et initialis, sed concomitans est, aut subsequens; ad eum namque proficiendo pervenit, et ideo non imperficius, sed satis perfectus est, ut ibi explicat S. Doctor. Præterquam“ quod gehenna timor servidissimum interdum est in peccatore; et idcirco amor, qui eum“ excedat, intensus esse debet; initialis autem remissus semper foret, de quo proinde“ alia verba non bene accipiuntur. Vide cap. XIX. n. 4.

8. S. Bernardus asserit, sicut etiam laudato capite VIII. dixi, peccatum, quod jam admis-“sum est, nempe habitualē, timore penitendo, seu penitentia metu concepta, qua attri-“tio dicitur, expelli. Et ait insuper: (13) „Vides, quia præcedit timor, ut sequatur“ justificatio? Forsitan ergo timore vocamus, amore justificamur. “ Ubi à timore pre-“veni, ab amore vero comitari justificationem inuitu: et ideo sicut amor est justifica-“tivus, seu justificationis socius, ita timor, et ex illo orta attritio, antecedens erit dis-“positio, non quidem remota, et insufficiens, sed sufficiens, et proxima, quia inter ti-“morem, et amorem justificantem aliam dispositionem non assignat. Quinimo dum amo-“rem justificationis comitem facit, initiale penitus excludit: hic namque sine justifi-“catione esset plerumque juxta ejus Assertores.

9. Angelicus Magister de Baptismo agens, quod eamdem, ut dixi, in adulcis ho-“minibus preparationem exposcit, ac Penitentia, inquit: (14) „Recta intentio requiritur

(11) De agone Christiano cap. 33. (12) de catechizandis rudibus. c. 17. n. 27.

(13) Epist. 107. (14) 4. Sent. d. 6. q. 1. a. 3. ad 1.

ad consequendam rem Sacramenti. Fides autem intentionem dirigit, et sine ea non potest esse, præcipue in talibus (in adultis) intentio recta: sed charitas ulterius in cit intentionem meritiorum: et ideo ad hoc quod homo præparat se ad gratiam in Baptismo percipendam, præexistit fides, sed non charitas, quia sufficit attrito præcedens, etsi non sit contritus.⁽¹⁵⁾ Nil clarus, nilve opportunius pro astraunda attentionis amore vacantis sufficientia desiderari poterat. Loquitur de charitate actuali, sicut etiam de fide actuali, atque actuali intentione, quibus affici tenetur adulitus, dum Baptismum suscipit. Actualis igitur charitas non præexistit, ut homo præparat se ad gratiam in Sacramento percipendam, vel antecedens, ad id præparatio non est. Quare? „Quia sufficit attrito præcedens, etsi non sit contritus.“ Ita ergo sufficit attritus, ut nulla præexistatur contritus; ac propterea nec attrito cum amore inchoato necessaria erit, hæc enim, quæ attritus initialis ab Adversariis nuncupatur, contritus potius dici deberet, et reapse dicitur plerumque ab illis, quia dolor de peccatis foret propter Deum summe dilectum. Neque charitatem, et contritionem intensas dumtaxat, sed remissas etiam excludit D. Thomas; fides enim, et intentio, quas exigit, etsi intensa non sint, sufficiunt ad Sacramentum suscipendum: eo autem modo quo intention, et fides sufficiunt, contritus, et charitas non requirantur, propterea nequando intense non sunt, sive neque in statu imperfæcio, et remisso, sunt necessaria. De confessione non re, sed desiderio facta ait: (15) „Secundum quod in voto penitentis præcessit, à culpa liberavit. Postmodum autem in actu confessionis, et absolutionis gratia augetur: et etiam remissio peccatorum daretur, si præcedens dolor de peccatis non sufficiens ad contritionem fuisset, et ipse tunc obicem gratia non præberet.“ Dolor præcedens confessionem satis est, ad nanciscandam in actu confessionis, et absolutionis gratiam, quamvis ad contritionem non sufficiat: atvero dolor, qui non sufficit ad contritionem, attritus servilis est, non initialis, hac namque vera esset contritus: quocirca formidolosa attritus quamvis cum voto confessionis non sufficiat, cum ipsa tamen confessione, et absolutione satis est ad gratiam obtinendam. Et hinc attritione initiali, nimis contritione remissa peccata solvi, ipsamque propterea non præviam, sed concomitantem esse præparationem, deducitur; nam dolor confessionem præcedens, camque in voto habens, si ad contritionem sufficiat, à culpa liberat, antequam Sacramentum actu suscipiatur; initialis autem attritus dolor esset de peccatis confessionem, quam voto haberet, præcedens, et ad contritionem sufficiens: unde peccata se ipsa aboleret, gratiamque comitaretur. Hæc similiter de attrito homine docet: (16) „Quando aliquis accedit ad confessionem attritus, non plenè contritus, si obicem non ponat, in ipsa confessione, et absolutione sibi gratia, et remissio peccatorum datur.“ Nullum hic amorem, nullam contritionem, sed attritionem tantummodo ad gratiam, et remissionem obtinendam efflagitat.

10. Præterea attritus sufficiens quandoque est preparatio, ut quis Sacraenta vivorum accipiens, remissionis gratia donetur. In primis enim de Eucharistia disserens ait: (17) „Potest tamen hoc Sacramentum operari remissionem peccati... Etiam percepsum ab eo, qui est in peccato mortali, cuius conscientiam, et affectionem non habet. Forte enim primum non fuit sufficienter contritus: sed devotè, et reverenter accedens, consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perfectam, et remissionem peccati.“ Contritus, quæ primum ad peccati remissionem obtinendam sufficiens non fuit, imperfecta quidem, seu attritus est: quia perfecta, et intensa ad id semper sufficit: de remissa idem est asserendum, quoniam omnis contritus, quantumvis exigua, modo contritus vera, seu dolor sit de peccatis propter Deum summe dilectum, gratiam secum habet, ut ad mentem ipsius Angelici Praeceptoris dicam capite XV. Insuper initialis ipsa attritus, quæ contritus remissa foret, satis plenique esset, juxta Adversantes, (18) ad peccati veniam acquirendam, videlicet in

(15) ibi. dist. 17. q. 3. a. 5. quæstiuncula 1. c.

(16) ibi dist. 22. q. 2. a. 1. quæstiuncula 3. c.

(17) 3. p. q. 79. a. 3. c.

(18) Vide Jusquin diss. 6. de Sacram. Pœnit. q. 4. c. 4. a. 1. 5. 1.

articulo, et periculo mortis, in casu scandali, vel alterius peccati incurriendi, si absolutione peratur, et quando penitens opportuno tempore sacerdotem, a quo absolvatur, adire non possit, ut accidit, dum habitat inter infideles, aut tenetur in vinculis, aut simili quoquam impedimento prohibetur. Quapropter de contritione, quæ toties impium justificaret extra Sacramentum, haud recte accipiuntur verba illa: „Non fuit sufficienter contritus.“ Dein hæc eadem verba significant, non quidem contritionem remissam, aut remissum amorem, sed dolorem de peccatis, et propositum non peccandi. Unde ait: (19) „Cum doluit de peccato, sed non est sufficienter contritus... non peccat, sumendo corpus Christi, quia homo per certitudinem scire non potest, utrum sit vere contritus; sufficit enim, si in se signa contritionis inveniat, puta si dolet de præteritis, et proponat cavere de futuri.“ Servilis autem attritus propositum istud ambit, et dolorem, est enim dolor de peccatis cum proposito non peccandi de cetero: et ideo peccator attritione hujusmodi percussus, qui culpa sue conscientiam non habet, sed illius penitus oblita est, si devotè, et reverenter Eucharistiam sumat, gratiam charitatis accipiet, quæ peccati remissionem operabitur, et contritionem perficiet. Id vero præstat gratia illa, actum contritionis perfectæ in justificatione ipsa eficiendo, non autem quia attritus fiat contritus, aut dolor de peccatis charitatem, et gratiam antevertens, ipsiis advenientibus perficiatur, aliisque actus informis tunc formatus evadat: hæc enim omnia improbat dicens: (20) „Actus ille informis transit, et non manet, veniente charitate... et sic nullo modo attritus potest fieri contritus... sed dolor ille, qui erat informis, non manet, charitate adveniente, et ideo formari non potest.“ Dispositiones actuales prævia cessant, dum gratia, et charitas adveniunt: tunc enim præstantiores actus sunt, qui concomitantes sunt preparationes; quocirca pro informi assensu fidei efficitur assensus formatus: loco timoris servilis fieri solet timor filialis, vel initialis; attritioni succedit contritus. Unde quorundam Initialistarum sententia asserendum, amorem initiali ante justificationem remissum esse, ac informem, et in justificatione formatum fieri, atque intensem, huic S. Thomæ doctrinae videtur adversa. Legesis caput. I. n. 9.

i. i. Eamdem, ac Eucharistia, Confirmationis Sacramento vim attribuit inquiens: (21) „Si aliquis adulitus in peccato existens, cuius conscientiam non habet, vel si etiam non perfecte contritus accedit, dummodo non fictus accedit, per gratiam collatam, in hoc Sacramento consequetur remissionem peccatorum.“ Imperfecta contritus, quæ ante hujus Sacramenti receptionem peccatorum remissionem non contulit, servilis attritus fuit propter dicta. Cum ea ergo, culpa obliterata, Confirmationem quis accipiens justificatur. Denique similem doctrinam circa Extremam Unctionem tradit his verbis: (22) „Quamvis culpa quoad maculum sine contritione non dimittatur, tamen hoc Sacramentum per gratiam, quam infundit, facit quod ille motus liberi arbitrii in peccatum sit contritus, sicut etiam in Eucharistia, et Confirmatione potest accidere.“ Motus liberi arbitrii, qui ante Sacramentum non erat contritus, attritus proculdubio est, cum qua proinde sit, qui peccati sui oblitus Extremam suscipit Unctionem, gratiam recipit, qua motus ille contritus sit modo jam exposito, nimislibet liberum arbitrium, quod prius attritum erat, gratia postea ornatum perfectam elicit contritionem.

12. Ipse ultra Aquinas in Expositione Evangelii S. Joannis cap. XI. lec. 6. id Sacramenti omnibus tribuit, ut justificare interdum valeant hominem non plene contritum; cuius nomine attritum ab eo intelligi, tradique propterea, attritionem cum Sacramento ad impiorum sufficeret justificationem, auctor est Melchior Cano Thomistarum omnium doctissimus, qui de Penitentia disserens lectionem eam laudat, ut illiusmodi stabilias sufficientiam. Sed licet cunctis commune sit Sacramentis, re tamen vera Penitentia, et Baptismo congruentius aptatur Aquinatis documentum: horum namque

(19) 3. p. q. 80. a. 4. ad 5.

(20) Suppl. q. 1. a. 3. c. et ad. 2.

(21) 3. p. q. 72. a. 7. ad. 2.

(22) 4. Sent. d. 23. q. 1. a. 2. quæstiuncula 1. ad. 2.

CAPUT. X.

bi valet, se eorum remissionem, necnon gratiam, ac justitiam indepisci, quibus iustus, et contritus fiat. Ante usum clavium, id est ante absolutionem, non contritio nem semper; sed vel hanc, vel attritionem poscit. Neque ut attritus homo justificatur, charitatem, aut amorem prævie postulas; sed virtute clavium ex attrito fieri contritum, docet, prout scilicet eidem in confessione, et absolutione confertur gratia, qua cum virtus venit penitentia, et ex utraque exoritur contritio. Deinde super caput quintum ejusdem Distinctionis inquit Glossa: „Non enim potest quisquam verè contriti, nisi habeat prius fidem per dilectionem cooperantem:“ quod ita corredit Pontifex: „etiam cum sola attritione verè quis, et utiliter confiteatur.“ Glossa ad unguem exprimit Initialistarum doctrinam; correlio verò continet Attributionistarum sententiam: ipse autem Adversarii Glossam libenter relinquens, correctionem ex animo complector, astrologue cum Pontifice ipso correctore, solam attritionem sufficere ad veram, atque utilem confessionem et necessarium non esse, quod dilectio seu fides dilectione operans confessioni ipsi præponatur. Hoc insuper jussu Pontificis ibi additum est: „Contritio, dilectio, justificatio, et remissio simul sunt:“ ubi assertum alterum, quod propugno, tradit, nempe quod actus contritionis, et dilectionis ad justificationem, et remissionem requiruntur quidem, sed non ante illas, sed una cum eis existunt; suntque idcirco, non antecedentes, sed concomitantes dispositions. Correctiones hujusmodi magna sunt mihi auctoritatis, non solum quod à Sancta Sede dimanarint, sed quia Gregorius ipse fuit vir sapientissimus, et Concilio Tridentino interfuit, quod etiam se p[ro]p[ter]ea laudat, quo innat, se ad eum mentem loqui in correctionibus ipsis: ac demum quoniam de his ita affatur in Bulla, quae est ante Gratiani Decretum ejus jussu emendatum: „Jubemus igitur, ut q[ua]z emendata, et reposita sunt omnia quondam gravissima revineant, ita ut nihil addatur, mutetur, aut immunitur.“ Et cum dilucide correctiones ipsa faciente attritionis sufficiencia videatur hac Pontificio oraculo confirmata. Unde at praelaudatus Liberius: „Dispositio sub qua Sacramentum producit gratiam, est dispositio proxima, et sufficiens; sed ex doctrina Gregorii XIII. corpori Juris inserta sub attritione Sacramentum Pœnitentiae productum gratiam: Ergo attritio est dispositio sufficiens, et proxima.“

3. Alexander VII. in decreto suo, quod capite IV. dedit, tria habet, quae sufficientia attritionis haud patim favere censco. Primum: sententiam, quae amoris necessitatem in attritione metu concepta negat, communiorum suo tempore visam fuisse inter Scholasticos, qui illam et veram, et tutam proculdubio existimarent; incredibile enim est, Scholasticorum Catholicorum, de quibus Papa loquitur, partem plenioram, in re tantu[m] ponderis, ex qua nimis fidelium justificatio, et salus aeterna pendet, falsam, aut periculosa consevisse doctrinam. Secundum: præfatam Scholasticorum sententiam nullius censuræ theologicæ, alteriusve injuria, aut contumelie nota posse taxari: quod quidem interdicit, si aut erronea, ut inversimilis illa esset, inopportunum censeretur: siquidem nullius rei, quam animalium salutis curam studiosius gerit Romanus Pontifex: quomodo itaque sententiam illam, quia ne veritate congruat, animalibus ipsis aeternum extitum afferre poterat, nedum impunè grassari, verum et à censuris, injuriis, contumeliasque tutari voluisse? Sic enim muneri suo, et non levicule, defuisse videretur, quoniam plenior Scholasticorum numerus sententias, quam firmiter propagabat, majori itidem fidelium parti præberet, qui proinde dum illorum ducu[n]t, ac magisterio attriti ad Sacramentum accederent, reconciliationis gratiam non acciperent. Quomodo itaque pacate hoc aut dissimulari, aut tolerari poterat? Ips[ec] Alexander in componendis corundem Scholasticorum dissidiis, quae controversia hujuscemuscausam admodum exarserant, maximam curam adhibuit, ut ipsius decretu[m] ostendit: qui ergo animalium salutem, quam Scholasticorum pars major aperto discrimini committebat, incuriosè negligenter? Rei hujusmodi gravissime quidem indormire, et Scholasticorum paci accuratissime consalere, improbum videretur Scribarum, et Pharisæorum studium emulari, quo (2) „Excolantes culicem, camelum autem glutientes“ effecti sunt. Cum verò Pontifici Maximo, nefas sit, similem curam affingere, cum potius attritionaria sententia pe-

(2) Matth. 23. 24.

CAPUT. X.

richtari neminem, verisimilius est existimasse. Tertium denique: peccandi voluntatem attritione dispellit; neque enim conditionat, sed absolutè inquit: „Attritio, quae compicitur ex metu gehenna, excludens voluntatem peccandi cum spe venie.“ Et sic Pontificem summum affari minime decebat, si attritione hujusmodi, quæ servilis est, voluntas peccandi non pelleretur: et ideo attritio illam arcere, atque pro digna Sacramenti receptione sufficere, dicenda est; potissimum namque, quod eam voluntatem non evenerat, insufficiens creditur ab Adversariis.

4. Benedictus XIV. in aureo suo opere de Synodo Diocesana, quod supremus Ecclesia Pastor renuntiatus in lucem edidit, utriusque sententia meminit: et licet neuerobi more suo adhæreat, Attritionismo adversus non est omnino. Faretur in primis voluntatem peccandi attritione servili extrudi: (3) „Alia est, inquit, contritio super naturalis, et efficax, omnem excludens voluntatem peccandi, quæ nihilominus alii nominibus dicitur imperfecta, et in quam unice cadit controversia:“ Imperfecta autem contritio, de cuius sufficiencia controversatur, attritio servilis est. Agnoscit deinde opinionis contraria difficultatem, et ait: „Difficile tamen est explicare hunc amotum, tem initialem.“ Et de Cani dogmate, quo stabilitur, sufficere attritionem absque illa nec vera, nec existimata contritione, addit: „Melchoris Cani sententia vix nata Scholas, omnes pervasisit, et tanto plausu excepta est, ut plurimos, ac magni nominis statim invenerit patronos:“ et hoc satis videtur, ut neinini, quod similiter opinamento adhæreat, vitio sit tertendum. Sed apertius id ulterius tradit inquisiens: (4) „Cum ita que versetur in questione ab Ecclesia haec non definita, jure, ac merito Alexander VII. præcepit...“ hic inserit Alexandrinum decretum, et subdit: „Caveant proinde Episcopi, ne in suis Synodis, aut in instructione Sacerdotum, quam Synodus, dis quandoque attexunt, aliquid decernant, aut de attritionis mere servilis ad Sacramentum Pœnitentiae sufficiencia, aut de amoris saltem initialis necessitate. Adhuc quippe sub judice lis est, adhuc impunè pro una, et altera sententia dimicatur.“ Verbis hujusmodi quamquam mentem suam clarè non pandat, in attritionis sufficientiam, vide mihi video, quadammodo propendere, vel eam saltem non improbare: quandiquidem si attritionariam doctrinam aut veritati dissonam, aut periculo affinem credidisset, longè alius pastor vigilantissimus (hac enim dum esset Summus Pontifex ajetab) Episcopis præberet consilium, sicut centies circa res alias in predicto opere facit, verbi causa, missis ceteris, quae non ita opportuna sunt, dum disserit, nam Gallie Episcopi ab heresi mixta, et occulta pœnitentes absolvere valent, ut Galli Autores docent multi. Cum enim horum doctrina ei displicat, illam in multis argumentis oppugnat: laudatoque quorundam illius Gentis Episcoporum exemplo, qui facultatem ad eiusmodi absolutionem imparteniam ad Sancta Sede flagitarunt, sic ceteros serio monet: (5) „Judicent nunc alii Antistites, an ipsi valeant sine temeritatis nota tot illus trium, et amplissimorum Prasulorum exemplis contraire, eamque autoritatem sibi a rogar, atque etiam in Synodo ostentare.“ Quis ergo dubitet, quod pari mente, si attritionariam doctrinam aut falsitatem, aut discriminis censeret obnoxiam, usus fuisset? Nonne eam similiter impugnaret, et à nemine sine temeritatis nota defensari posse, etiam commonerer? Etenim cum dubia, et incerta dispositione absolutionem sacramentalem accipere, aquæ, in modo et penitenti magis noxiæ est, quam eam cum dubia, et incerta jurisdictione impetrare: quapropter sicut hujuscemuscausam usum damnat, et ab Episcopis dannari curat, sic Attributionistarum sententiam, si attritio aut dubia, aut incerta esset dispositio, improbarer ipse, et ab Episcopis reprobari quoque, studeret. Cum igitur sufficientiam attritionis non respiciat, nec ab Episcopis quid contra eam decerni patiatur, ipsam probare videretur, attritionemque propterea et certam reti, et sufficientem ad suscipiendum Sacramentum preparationem.

5. Post Iesu Christi Vicarios Inquisitio Sacra jure venit memoranda, quod auctoritatem magnam quidem, sed Ecclesia Dei utilissimam, qua fungitur, ab eisdem ipsis

(3) Lib. 7. c. 13. n. 5. et 7.

(4) Ibi. n. 2.

(5) Lib. 2. c. 5. n. 4.

periori innitor fundamento, edisserit attritionem; et posteriorem ad suscipendum Sacramentum agnoscit necessariam: ast attrito, supernaturalis, quæ ipso judice, ad id sufficit, et in qua sistet valet penitens, non initialis, sed servilis est, hanc enim motiva omnia, quæ recenser, conspicue signant. Ait ulterius: (30) „No solo cura este „santo Sacramento (Poenitentia) al concreto, que ya viene en gracia con el presu- „puesto de confesar sus pecados, (porque sin él nunca la conseguirá) sino que tam- „bien resucita difuntos; y este es su mayor milagro. Porque el que no viene con- „trito, sino attrito, y con dolor imperfecto, (que no es pequeño trabajo dolerse imper- „fectamente de sus culpas) viendolo este hombre muerto del todo á la gracia, solo „con la confession, aquella attrition tiene fuerza, y efecto de contrition, y lo per- „dona, y lo resucita desde la culpa á la gracia...“ (31) Entramos en un jardín de „unas flores tristes, amarillas, y de poquísimo olor. Pregunte: si era aquel jardín del „Terror Santo? Dijo, que si; pero que era tan imperfecto el jardinero, que no aca- „baba de lucirlo, y cultivarlo. Encontré luego con el jardinero, hombre melancó- „lico, y afilido, pensativo de unas memorias muy tristes: pregunte: como se llá- „maba? Dijome muy congojado, que se llamaba *Atrition*. Entonces yo dije: O Señor qué „triste cosa! Dijome la *Claridad*: triste, pero buenas; porque hablando este á una San- „ta Señora, que se llama *Confession*, con debida reverencia, y circunstancias, comu- „nicando con toda verdad sus penas, se hermosca, y estas flores dan muy suave olor.“ Tam aperte, ac multipliciter astruit attritionis sufficientiam, atque idcirco si quando ad Poenitentiam amorem quoque exigere videtur, de concomitantibus id acci- „piendium arbitror, secus de antecedenti, qui cum gravi culpa in impió penitente re- „petitur. Prasertim quia satis ipse innuit, amorem, et peccatum simul habitare non posse: (32) „Cubre, inquit, y deshace el amor de Dios á las culpas, y limpia al- „ma no solo de ellas, sino de sus cicatrices...“ (33) Si siente tu corazon amor de „Dios, y una centella suya lo caliente, alegrate, hijo, que ya estas muy cerca de la „cumbre del Calvario, que es el monte de la perfeccion christiana...“ El amor de „Dios facilita los exercicios de la vida espiritual, y los hace suavissimos, aunque en „si sean anargos. El amor de Dios alegra al alma, y resiste á grandes tempestades, „tentaciones, tribulaciones, y angustias, y conserva la conciencia pura, santa, pron- „ta, alegra. El amor de Dios causa mas gusto en el padecer que el deleite en el „gozar. El amor de Dios da luz, y ayunta del corazon las tinieblas; y como no es „compatible la noche con el dia, ni la caridad divina con los pecados, y culpas. El „amor de Dios da fuerzas, y perseverancia en lo bueno, y valor, y constancia, para „contrastar lo malo. El amor de Dios arranca del corazon los odios, las pasiones, y „venganzas, é introduce en él la piedad, bondad, y misericordia, y otras insignes „virtudes. Finalmente, hijo, el amor de Dios vivifica, alegra, defiende, consuela, for- „taleze, mejora, alumbra, calienta, perfecciona al alma, y al corazon: y quanto tiem- „po allí lo tuvieres, todo lo sujetas, y lo rinde á la razon. Es fuerte y dulce, es „poderoso y suave, es amoroso y constante, es valeroso y alegre: tiene en sí todo „lo bueno, y arroja de sí lo malo. Exercitate en amor, siquieres que te corone el „Señor.“ Ita nimurum aperit amoris prastantium, virtutem, effectus, et cum noxa mortifera insociabilitatem; ipsiusque verba nedum intenso, sed remisso etiam congruunt amori, et quia de amore absolute affatur, quia utrumque ambit, et quia memorat amo- „ris scintillam, quæ amor parvus est, ac exiguis, sicut scintilla ignis minima est ignis particula: amor autem, si cum peccato esse non valet, injungi peccatori non debet, ut se ad gratiam in Sacramento suscipiendam aptet pravie, satisque propterea ad id erit attrito. Perspectum igitur, ac exploratum est, Venerabilem Palafoxium Attritionistis adhäsisse, quorum proinde sententia illiuslrior, ac certior appareat, non solum ob insig- „nem tanti viri eruditionem, et sanctimoniam, verumetiam quia ejus opera á censoribus Romanis approbata sunt, ut constat ex decreto Sacra Congregationis, annuente Cle-

(30) Año espiritual. Junio. Semana 3. num. 6.
(31) Año Espiritual. Julio. Semana 4. n. 29.

(32) Pastor de Noche Buena c. 6.
(33) Ibi Abril. Semana 1. n. 10. 12.

mente XIII. emansto, quod in primo volumine editionis Matritensis 1762, ita refer- „tur: „Qua quidem Opera, ac Manuscripta per Theologos à cl. me. Cardinalibus Ca- „sanate, et Porzia olim Cause Ponentibus in Revisores electos, ac nuperime per no- „vos Theologos in Revisores ab Emō. Cardinali Passioneo hodierno Ponente depu- „tatos, diligentissime revisa, atque examinata fuerunt: cumque á prædicto Emō. Po- „nente in Sacra Rituum Congregatione, habita sub infrascripta die omnium dictorum „Revisorum fuerit relata sententia, nimirum in prædictis Operibus juxta lau- „datum decretum Urbani VIII. nihil reperi contra fidem, vel bonos mores, neque „contineri doctrinam aliquam novam, et peregrinam, atque á communi sensu Ecclesie, et consuetudine alienam: Ipsa Sacra Congregatio omnibus mature persensis, ac „audito R. P. D. Fidei Promotore, unanimi Emorum Suffragantium sensu prescriben- „dum censuit: Posse procedi ad ulteriora, reservato jure Promotori Fidei opponendi „suis loco, et tempore, si Santissimo Domino nostro placuerit. Die 9. Decembris „1760. Factaque deinde per me Secretarium de prædictis eidem Sanctissimo nostro „relatione, Sanditas sua benigne annuit. Die 16. ejusdem mensis, et anni. D. F. Card. „Tamburinus Praefectus. I. M. de Lerma Sac. Rit. Congr. Secretarius.“ Ex hoc de- „creto hand temere quis deduceret, approbatam simul fuisse attritionis sufficientiam, „hac enim in Operibus memoratis sape numero, ut supra visum est, offenditur: et exin- „de asseverare saltem licet, Attritionismum fidei, ac bonis moribus nequitam refragari, neque esse doctrinam novam, aut peregrinam, aut á communi sensu Ecclesie, et consuetudine alienam: quod maxime oportet in memoria retineri, quia novitatis nota „eum infamare. Initialis solemne est, ac frequentissimum. Sedenim ut ad Palafoxium redeam, quæ ex eo hædenus recensui testimonia, in oris istis decretoria esse debebant, „ubi pro ingenti, qua Antistes præstantissimus apud omnes valet, observantia, ac reverentia, tot fere sunt Palafoxista, quos homines: siqui autem adhuc supersint, qui ejus memoriam in veneratione non habeant, hi profecto, nullatenus ad Initialistarum album, „sed ad eorum censum ob id spectant potius, qui teste Rosende in ejus vita, (34) quon- „dam hic Mexicanorum idiomate *Palancapatis* appellati sunt, quo significaretur, ejus Ad- „versarios putredine sua (invidia) intus consumi: et hujusmodi miseratione magis, quam impugnatione egent. Quis addiderit, Magistrum Joannem à S. Thoma testari, (35) se ejusdem Servi Dei jussi Cathechismum, sive suam doctrinæ Christianæ Explicacio- „nen lucubrasse, in qua similiter et contritionem sine Sacramento, et cum eo attritionem sufficeret, ita statuit: (36) „La contrition verdadera, que anda junta con la „caridad, basta por si sola, aun antes de recibir el Sacramento, para el perdon del „pecado, pero con deseo, y obligacion de confesarse. La atrition no basta, sin- „que esté junta con el Sacramento.“ Explicatio autem illa quasi proprium Palafoxii opus censeri valet, quia ejus jussu confecta, quia ei nuncupata, et quia tanti eam fecit, ut volerit, ac mandaverit, quod Parochi sua Diocesis simul cum Sacris Bi- „bliis, et Concilio Tridentino illam habentem omnes. (37)

(34) Lib. 4. c. 10.

(35) Epist. dedicat.

(36) Primera parte de la contrition, y atricion.

(37) Epistola 1. exhortatoria á los Curas, y Beneficiados de la Puebla de los Angeles, capitulo 5. numero 21. 22.

CAPUT. XI.

Aliqua etiam rationum momenta sufficientiam attritionis amoris charitatis expertis aperiunt.

1. Nec in homine justo, nec in peccatore, ut utrumque ad Sacramentum apter previe dolorem, seu attritionem amore Dei vera charitatis et super omnia indigere existimo. Justus cum primis gratia, charitate, penitentia à Deo donatus, perfectam et dilectionem, et contritionem adhibere, dum ad Sacramentum accedit, potest quidem, sed non tenetur; cum certum sit apud omnes, Penitentiam necessario materiam adeo praestantem non exigere: quapropter attrito, qua in probis hominibus, sicut etiam inferni timor compertitur, satis superque erit, ut ipsi ad suscipendum Sacramentum disponantur: ob idque pro supervaneo ad hoc, initialem amorem comminisci, quis poterit habere: etenim voluntatem peccandi, labesque ceteras, queis in noxiis hominibus afficitur, iuxta Adversatores, attrito, non habet in viris justis unde in eis amor ille, qui ad probra hæc eluenda postulatur, inutilis est: Neque ut primo, et maximo precepto satisfaciat, (ad hoc etiam initialem flagitium amorem) homo justus dum Penitentiam suscepit, dilectione necessario indiget; ei namque dum iustificatus fuit, plene satisfecit, amore scilicet concomitant, quem tum elicuit. Fieri in super potest, quod summo mane, quin de Sacramento suscipiendo cogitet, Deum perfecte diligat: et idcirco si hora ejusdem diei tertia ad Penitentiam accedere constitutat, Deum iterato amare lege illa, quam jam implevit, minime tenetur. Quocirca satis erit, quod materiam proximam adhibendi causa, de peccatis suis propter penas inferni doleat. Ast dolor isthic, quamquam ex gehenne consideratione, et metu subtrahatur, quod gratia, charitatisque habeat societatem, non tam attrito, quam contritio nuncupatur. Quo sensu inquit D. Thomas: (1) „Omnis dolor de peccato in habente gratiam est contritio.“ Ast prafatus justi dolor nec natura sua, nec Sacramenti ratione, cuius est pars, ac materia, charitatis, gracieque petit consortium, sed status causa, in quo penitens ipse justus compertitur. Et at Canus in Relectione de Penitentia 3. p. „Quod D. Thomas dixit, omnem dolorem de peccato in habente gratiam esse contritionem, impropium est. Nec abusus vocabuli trahendus est in hanc nostram disputationem, ubi de contritione, et attritione proprie loquimur. Quapropter cum justus ut ad Sacramentum, accedat, de peccato dolet propter penas inferni, ejus dolor vere, et proprie attrito est, quamvis improprie dicatur contritio, eo dumtaxat, quod gratia, et charitati sit conjunctus.

2. Attrito itaque in voto justo absque dilectionis actu et pars, et materia est Sacramenti: ecce igitur id similiter in peccatore non habebit? Num in isto aliam, et aliam in illo materiam Penitentia exposcit? Haud sane unicum, si hoc ita esset, sed duplex saltem Penitentia foret Sacramentum, alterum nimurum pro peccatoribus, et pro justis alterum, nam pro diversitate materiarum Sacraenta diversa sunt. Ceterum Penitentia unum, et idem pro omnibus Sacramentum est, et ideo similem in cunctis materiam postulabit: cum autem in justo dolorem flagiter, et non amorem, non hunc, sed illum posset quoque in peccatore. Deinde attrito in justo si amoris expers Sacramenti est materia, sufficiens etiam erit dispositio, ut Sacramenti effectum, id est gratia incrementum, quod gratia secunda vocatur, obtineat ille: quoniam peccatori, ut primam redipiscatur gratiam, sufficiet? Præsertim cum attrito et materia, et sufficiens dispositio munus, haud quidem natura sua obeat in justo, sed Christi Domini institutione, ac passionis sua virtute, qua ad istiusmodi officium sublimatur: unde et in peccatore et in sublimari poterit; in eo namque virtus illa debilior non est, quoniam potius es par in utroque sit, potentior, ac robustior ostenditur in peccatore, quia in ipso justificationem operatur, qua maximum Dei opus dicitur, juxta illud: (2) „Miserationes ejus super omnia opera ejus.“ Cui consonat illa Ecclesiæ collecta: „Deus qui om-

(1) De verit. q. 28. a 8. c.

(2) Ps. 144. 9.

CAPUT. XI.

„nipotentiam tuam parcendo maxime, et miserando manifestas.“ (3) Sicut igitur virtus passionis dominica attritionem sine amore et materiam Sacramenti, et sufficientem dispositionem efficit in justo, in peccatore id ipsum pariter, et fortasse melius præstabit.

3. Alia item ratione à peccatore exul abire cogitar initialis amor. Lechalia criminis haud aquo pondere, ac momento, sed aliis alia graviora, alia aliis esse intensiora, inficias nemo unus Catholicorum ibit, cum Dominus dixerit (4) „Qui me tradidit, tibi, majus peccatum habet.“ Aliqua maximo conamento, et ardore constant, ut in desideriis luxurie, et in passione ira liquet, quæ servidissima, ac vehementissima esse solent. Alia contra ex levitate potius animi, quam ex cordis nequitia proficiscuntur, ut in detractione, subannatione, et id genus alij accidit plerunque, quæ idcirco etsi mortifera, remissiora ut plurimum censemur. Dum igitur homo aliquispiam gravissimam, et intensissimam flagitijs collutatur, amabilis, ac benevoli amoris Dei quasi incapax haberi potest: quia amor iste si intensus sit, peccatum mortale quantumvis remissum secum fert nullum prorsus, id fatentibus Adversariis: similiter ergo peccatum, si intensum fuerit, ac præsertim si intensio, et gravitas illius maxima sint, Dei amorem quamquam remissum perferre nequirit. Amor ita valet intendi ut lethalia crimina delectat cuncta et actualia, et habitualia: peccatum pariter sic intendi poterit, ut amorem vicissim tam habitualem, quam actualem extinguat. Imo facilius culpa dilectionem, quam dilectio pellit culpam, quia plus ad bonum perpetrandum, quam ad malum requiri, docent omnes. Quid ergo scolesto illi, qui magnis criminibus sordescit, faciendum superest, si propter ipsa amare nequit, et amoris eger, ut peniteat? Num medela caretibz opportuna? Num redipiscende salutis nulla ci spes? Num desperatio eidem necessaria? Ast si ei amoris via intercluditur, timoris patet ad salutem. Si diligere ob immania sua sclera id temporis nequit, timere, ac timendo dolere, et penitere, optimè valet. Timeat ergo Deum judicem semperne supplicia noxiis hominibus minitatem, peccasse ipsum peniteat, de commissis dolet intimè; et ita ad Sacramentum accedens, certè, ut reor, ne misericordia Dei cuiquam defuisse dicatur, culpatum suarum veniam obtinebit. Et hinc peccatorem quemlibet eamdem quire sine amore initiali nancisci gratiam, recte deduxeris, si enormum noxarum rei, qui disponitio agent plenarie, absque eo valeant justificari.

4. Ulterius, attritum peccatore, et ad Penitentiam accedentem nihilsum amat Deus: (5) „Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat:“ cum ea scilicet, quæ: „In animas sanctas se transfert, amicos Dei, et prophetas constituit:“ et hæc in attrito illo nullatenus invenitur, quia neque sanctus, neque Dei amicus, sed ejus potius est inimicus, mortiferi scleris causa, cui subest: et ideo Deus eum non diligit. Imo peccatores se odio habere, Deus ipsis testatur in Scriptura. Eapropter si amorem Dei in se habere antequam justificetur, et à peccatis solvatur, potest, ac teneatur peccator attritus, Deum utique, priusquam ab eo diligatur, diligit: hoc autem ferendum est minimè, dicente S. Joanne (6), Diligamus Deum, quoniam Deus prior dixit nos. „Si ergo prior diligit nos, et peccatores non amat, prius nos à peccatis solvet, et amat, ut ipsum nos vicissim diligamus. Et hic Deo solemnis erga peccatores agendi modus, ut eos non amet, nisi gratiam ipsis conferens, quæ corundem peccata delectat, illosque, ut eum ament, potentes, aptosque constitutat. (7) „Dilectio Dei, ait D. Thomas, „qua nos diligit, consequenter aliquem effectum in nobis relinquit, scilicet gratiam, per quam digni reddimus vita æterna.“ Idque sapient repetit, ut patet in cap. XIV. Dilectio itaque Dei, qua prior est dilectione nostra, gratiam nobis præberet, ac propterea cum nostra adest dilectio, jam gratiam habemus, et justi sumus. Cum ergo peccator attritus nec à peccatis adhuc solitus, nec à Deo dilectus, nec ipsis gratiam natus sit, quomodo eum amat? Satis proinde erit, ut ad Sacramentum, sicut cum valet, accedat, timore videlicet, ac dolore percussus. Sed B. Augustinum audi momentum

(3) Vide D. Thomas 2. 2. q. 123. a 9.

(4) Joan. 19. 11.

(5) Sap. 7. 27. et 28.

(6) Epist. 1.C. 4. 12.

(7) de verit. q. 28. a 2. ad 6.

CAPUT. XI.

hocce bis ita exponendum: (8) „ Ideo amat ille, quia nos amamus, at potius quia „ ille amat, Ideo nos amamus? Ex Epistola sua Evangelista idem ipse respondeat: Nos „ diligimus, inquit, quia prior ipse dilexit nos. Hinc ergo factum est, ut diligere- „ mus, quia dilecti sumus. Proximus donum Dei est, diligere Deum. Ipse ut diligere- „ tur, dedit, qui non dilectus dilexit. Discipentes amati sumus, ut esset in nobis un- „ de placeremus. Non enim amaremus Filium, nisi amaremus et Patrem. Amat nos „ Pater, quia nos amamus Filium; cum a Patre, et Filio accepemus, ut et Patrem „ amemus, et Filium: diffundit enim charitatem in cordibus nostris amborum Spiri- „ tus... Amorem itaque nostrum pium, quo colimus Deum, fecit Deus, et vidit, quia „ bonum est: ideo quippe amavit ipse quod fecit. Sed in nobis non faceret, quod amaret, ni- „ si antequam id faceret, nos amaret.“ Dei ergo dilectio est dilectione nostra prior, quia ipse non dilectus dilexit, et nos diligimus, quia dilecti sumus. At Deus prior diligens nos, dat ut eum diligamus, et ei placeamus: et quid dat? Charitatem in cordibus no- tris per Spiritum Sanctum diffusam. Cum autem charitas hec in peccatore non sit, ne- que dilectio erit, sine qua idcirco, ac proinde cum sola attritione praevie ad Sacra- mentum affatim paratur. Sed iterum loquatur Augustinus: „ Nos dileximus: et hoc „ unde nobis? Quia ipse prior dilexit nos. Quare unde homini diligere Deum: nec „ inventes omnino, nisi quia prior illum dilexit Deus. Dedit seipsum quem dilexi- „ mus, dedit unde diligemus. Quid enim dedit, unde diligemus, apertius audite per „ Apostolum Paulum: (Rom. 5.) Charitas, inquit, Dei diffusa est in cordibus nostris. „ Unde? Num forte a nobis? Non. Ergo unde? Per Spiritum Sanctum, qui datus est „ nobis. Habentes ergo tantam fiduciam, amemus Deum de Deo. Imo quia Spiritus „ Sanctus Deus est, amemus Deum de Deo. Quid enim plus dicam, amemus Deum „ de Deo? Certe quia dixi: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum „ Sanctum, qui datus est nobis: ideo est consequens, ut quia Spiritus Sanctus Deus est, „ nec diligere possumus Deum, nisi per Spiritum Sanctum, amemus Deum de Deo... Deum „ non vides: ama, et habes. Quam multa in damnabilibus cupiditatibus amantur, et non „ habentur: sordide queruntur, nec tamen continuo possidentur. Numquid hoc est au- „ rum amare, quod aurum habere? Multi amant, et non habent... Deus nobis de com- „ pendio se offert: clamat nobis: amate me, et habebitis me; quia nec potestis ama- „ re me, nisi habueritis me.“ D. Paulus, et consequenter B. Augustinus, hic astutus de Spiritu Sancto inhabitante, et Divinus Spiritus in nobis habitat per gratian sanctificantem. Utrumque statuendum est duobus capitibus sequentibus. Nunc autem tria ex Augustino constituo: primum, quod nos amamus Deum de Deo, hoc est de Spi- ritu Sancto inhabitante. Secundum, quod Deum diligere non possumus, nisi per Spi- ritum Sanctum inhabitantem. Tertium, quod dum Deum amamus, Deum ipsum in no- bis habitantem habemus. Asserta isthac produnt, quod homo attritus, dum in peccato existit, Deum amare nequit, quia non habet gratiam, ac propterea nec Spiritum Sanctum in se habitantem: et eam ob rem cogi non debet, ut eo tempore Deum amet; nemo enim id efficeri constrictus est, quod non valet: et insuper si tunc amare re- neretur, peccaret, si non diligenter; hoc autem improbat Augustinus ipsis verbis his cap. IX. n. 10. relatis: „ Peccati reum tenere quemquam, quia non fecit, quod facere non „ potuit, summa iniuritatis est, et insaniam.“ Igitur homo attritus, priusquam justus fiat, nec tenetur, nec potest Deum amare; et ideo consequens est, quod absque amore, unquam idcirco attritione ad gratiam in Sacramento accipendam satis comparetur; id namque Initialista negant, quod censeant, eumdem et posse, et teneri Deum di- ligere. Et observes aequum erit, praesata S. Augustini documenta nedum argumentum capitis evitare, sed et utilia valde simili esse pro ostendenda amoris, et peccati insocialitate, de qua mox disserendum est.

5. Præterea si homo attritus, ut ad Sacramentum rite disponatur, præter attritionem, Dei quoque amorem super omnia habere debeat, charitatis virtutem, quia in ipsa Sacramentali justificatione ei præbetur, non modo ut diligat, sed etiam quia di-

(8.) Tract. 101. in Joan. n. 5. et Serm. 44. al. 2. de diversis. n. 2. 3. 5.

CAPUT. XI.

lexit, a Deo accipiet: id vero his, quæ ex D. Augustino nuper dicebam, refragari existim: non enim quia nos dileximus, sed quia Deus prior dilexit nos, dedit nobis unde eum diligemus, nempe charitatem ipsam in cordibus nostris per Spiritum Sanctum diffu- sam. Refragatur etiam veritati, nam fides nobis, non quia credidimus, sed ut creda- mus: spes similiter, non quia speravimus, sed ut speremus confertur: imo gratia ipsa, non quia fuimus, vel eramus, sed ut simus Deo grati, nobis itidem tribuitur. Igitur et charitas non quia dileximus, sed ut Deum diligamus, nobis conceditur in justificatione: et ideo ante charitatem amor Dei super omnia non est, quo subinde, ut ad Sacramentum accedat, non eget attritus peccator.

6. Insuper si idem ipse peccator attritus ante justificationem suam diligere Deum super omnia adstringitur, non solum timoris, sed etiam charitatis motivo, dum pre- vie, et apte comparatur ad justificationem ipsam, de peccatis suis dolebit: si vero ita dolet, jam charitatem habet: quia dum dolet ex timoris motivo, jam in se ha- bet timorem, siquidem ad dolorem hunc a timore nondum existente moveri, aut ci- tarri nequit, sed prius penas aternas metuit, horret, expavescit, et postmodum de flati- gitii, quibus scit, condigne eas sibi promeruisse, cordicitus dolet. Nihilo ergo secundus charitatem, dum illius motivo dolet, pariter in se habere censendus est. In aliis quo- que id ipsum accedit virtutibus theologicis; qui enim ex motivo fidei, speve aliquid agit, spe, ac fide jam assicitur: et ideo dum veritates a Deo revelatas fidei motivo cre- dit, fidem sane, dum motivo spei beatitudinem celestem auxilio Dei sperat obtinere, spem quoque habet: igitur qui ex motivo charitatis Deum super omnia diligit, habe- bit etiam charitatem; dilectio namque ista peculiare est charitatis opus, sicut et fidei, atque spei sperare, et credere proprij sunt actus. Cum itaque attritus homo antequam justificetur, charitate orbatus sit, ex motivo charitatis Deum amare nequit, propterea que sine amore hujusmodi recte ad Sacramentum accedit.

7. Ad hanc, Deus, dum ingratu, ac perinquo animo eum offendimus, charitatem, ceteraque virtutes, ac dona, quibus nos in justificatione cumulaverat, auferit nobis aquissimum: ast pro sua bonitate, ac misericordia, qua modum, et mensuram nesciunt, fidem, et spem, quæ nos a culpa emergere juvent, in nobis ipsis relinquit. Supervar- cuo autem beneficium hocce, quod inestimabile reapse est, nobis peccantibus confer- re videretur, si homo attritus, quin prius justus fiat, et charitatem indepiscatur, ama- re ipsum quiret: tunc enim absque auxilio hujusmodi justificari posset, siquidem ut a peccato surgat, non solum credere, et sperare, sed etiam Deum diligere super om- nia tenetur iuxta Adversarios; amare autem, quod ob suam præstantiam inter harum virtutum opera primas obtinet, sine charitate per eos valet: igitur et sperare, et cre- dere, quæ minus perfœcta, et idcirco facilitiora sunt, sine fide ac spe satius poterit: Quid itaque spes, ac fides illi præstant? Quo virtutes hasce eidem, dum peccavit, Deus reliquerit? Verumtamen cum aut hoc, aut aliud quid frustra Deum agere, nedum dicere, sed vel cogitare, valde impium sit, dilectionem charitatis, et super omnia, ut attritus homo Sacramentum suscipiat, minime necessariam, inferam potius; etenim quia sperare, et credere, ut se ad illud præparat, et a peccato surgat, necesse est, virtutes, quies credit, et speret, in ejus corde, dum peccavit, sicut Deus; virtutem

8. Nonnulla itidem Sacramenti ipsius natura, ac institutio pro attritionis suffi- cientia momenta nobis offerunt. Pœnitentia materia dolor est de peccatis; dolorem autem hunc facilis in peccatoribus excitat timor inferni, quam amor Dei: cum vero non ut difficilis, sed ut facilius justificemur hoc Sacramentum institutum sit, illius materia, hanc quidem is, qui ex amore, sed qui ex metu nascitur, dolor erit. Verum id amplius enucleare est. Timor ipse facilis in peccatore exoritur, quam amor; hic enim longe illi in perfectione præstat, et quo nobiliores, eo res difficiliores esse solent. Unde qua facilior amore timor, facilis etiam dolorem exitabit. Amor insuper ex divina bonitatis, timor ex infernalium ponarum consideratione ortum habet; istius-

CAPUT. IX.

modi autem poena, magis quam bonitas illa, ut de culpis doleat, et resipiscat, commovere solent peccatorem; amplius namque reos plerumque movent judicis justitia punnitiva, et severitas, quam ejus bonitas, et misericordia, quis abuti, ac peiores fieri, solempne ipsis est. Præterea peccator, utpote noxa infœius, et terrenis rebus adhuc mancipatus, parum solet, de bonitate Dei cogitare; sed ipsum metuere, poenasque ab eo infligendas, ipsa, qua sordidatur, noxa sapius obstringitur: quo circa flagitiosi ac perditissimi homines, qui nullius bonitatis meditatione, nec beneficiorum exhibitione, nec ulla alia ratione cohiberi amant, suppliciorum metu à malis abstinent interdum, et ob id dictum est:

„Oderunt peccare mali formidine poena.“

Et quamquam justi homines Dei amore inflammati delinquere omnino renuant, atque idcirco dictum quoque sit:

„Oderunt peccare boni virtutis amore:“

Id tamen non evincit, amorem magis, quam timorem ad Penitentia materiam spectare, in ea namque assignanda potissimum est, haud sane quid in probis, sed quid in pravis hominibus potentius sit, ac efficacius ad hos comprehendendum, excitandumque in eorum cordibus culparum dolorem, siquidem pro malis potius, quam pro bonis salutiferum remedium istud instituit Medicus celestis, qui et dixit: (9) „Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent. Non veni vocare justos, sed peccatores ad penitentiam.“ Cum ergo ad malos cohobendum, suscitandumque in eorum animis dolorem, major vis, ac efficacia timori insit, quam amori, pra isto ille, et consequenter ab eo profluens dolor, sive attrito ad Penitentia materiam pertinebat,

9. Præterquamquod infernalis ignis res, quedam sensibilis est, ac sensibilium omnium, que nocere possunt, terribilissima, aut ita saltē ab omnibus communiter concipiatur: et ideo apta nimium ipsius memoria existimanda, ut peccatorem sensibus uterem, et ea quia sensus ipsos lādūt formidantem, fugientemque, resipiscere faciat, et de culpis suis dolere, quarum merito igni illi addici potest in eternum. Ast infinita Dei bonitas insensibilis prorsus est; et ejus idcirco meditatio non ita idonea videatur, ut peccatoris animum intimè percellat, et ad dolorem trahat. Quapropter in Sacro Eloquio, ut homines à culpis avertantur, et ad resipiscientiam moveantur, supplicij comminatione frequentius, quam sua bonitatis ostensione, uitetur Deus. Et hinc deducere proclive est, peccatores timore potius, quam amore commoveri, aptarique prævia ad Penitentiam; neque enim Deus minus apta ad id nobis media, seu motiva proponere credendus est. Unde ex mente D. Thomæ bonitas divina, quamvis ex se fortius, quam pena nos retrahat à culpa, secus, verò dum ad bonitatem ipsius dulcedinem degustandam percipiendamque gustum non habemus sanum, sed delicto aliquo infedūm; et ideo peccatores poena metu magis, quam ejusdem bonitatis contemplatione à peccato revocantur, et ad penitentiam moventur. S. Doctoris verba dabo capite XXII. num. 17. Accedit, quod dolor ipse metu ortus Sacramentorum institutione quadrans videtur, et consonans magis, quam amor; nam Christus Dominus sua Sacraenta sensibilius rebus constata voluit, propterea quod non pro Angelis, sed pro nobis similiter, sensibilius illa instituit, et idcirco ea materia, qua propius ad sensibilia accedit, magis idonea, seu institutioni præfatis conformior est censenda: timor autem, sive dolor timore satius, quamquam insensibilis, propinquor tamen sensibilius rebus est, quam amor, sive dolor amore conceptus, qui hic insensibilis bonitatis divina consideratione, ille vero ex sensibiliis ignis eterni memoria descendit. Quia de re dolor metu ortus congruentius, et Sacramentorum institutioni conformius, Penitentia materia dici valet, quam amore natus dolor.

10. Ipsius itidem amoris anunia capitis hujus argumentum videntur constabiliter: ipse enim et cordis, et anime vita nuncupatur, proptereaque ad vivorum magis, quam ad mortuorum Sacraenta, siqua tamen cum ut præviā exposcent dispositionem, pertinere debebat. Illa insuper homo accipit, aut accipere tenetur, gratia, et charitate or-

(9) Luc. 5. 32.

CAPUT. XI.

natus, quibus facile Deum amare potest: ista verò donis hisce privatus recipit ut plurimum. Imo priora vivorum, quia ab hominibus gratia, et charitatis vita gaudientibus; posteriora autem mortuorum, quod ab eisdem vita illa orbatis, et culpæ morti subditis suscipiantur frequentius appellantur, et sunt. Penitentia itaque, cum Sacramentum mortuorum sit, nullatenus vitam amoris, sicut nec gratiam, et charitatem in penitentibus prævie exposcit. Quin potius amoris vitam, quod ad eam mortuorum hominibus præstandam, instituta sit, in illis non supponit: sicut nec gratia, et charitatis incrementum, cui efficiendo data sunt, prævie in nobis exigunt vivorum Sacraenta.

11. Attamen, ut verum fatear, nec Sacraenta ipsa vivorum dilectionem postulant prævias, quamquam hæc illorum magis, quam mortuorum propria sit. Unde is, qui vivorum Sacramentum suscepterunt est, nulla lege, quam ego saltē sciam, dilectiones actum efficerit ligatur: amicus Dei jam tum esse debet, ast Dei dilector non item, præsertim si paulo ante dilectionis implevit præceptum: Quomodo ergo qui mortuorum Sacramentum accipit, amoris actum habere tenebitur? Fortasse priusquam peccaret, Deum dilexit super omnia; sed peccato commiso, statim resipiscit, et ad Penitentiam accedere, statut: Numquidnam antequam cam suscipiat, iterum diligere debet? Profecto hanc iteratam dilectionem Eucharistia à susceptoribus non flagitat. Verum id amplius endare præstat.

12. Ad Eucharistie convivium, quod Sacramentorum omnium præstantissimum est, qui accedere præsumit, vestem nuptialem, id est sanctificantem gratiam habere omnino debet, quia vivorum Sacramentum est; ast Deum insuper actu amare, quamvis nullo negotio id agere valeat, minimè tenetur: alioquin sacerdos, qui Sacris quotidianis operandi legi subjacet, pari etiam quotidie Deum diligendi statuto subesse dicetur: quinimo si bis in die sacrum pergar, aut ter, aut plures, ut in his oris accidere solet diebus festis, totidem actus amoris Dei super omnia, ut sese ad sacram communionem aptet prævias, perficere debet: hoc autem cum nemo asserrat, nec attributus homo antequam Penitentiam suscipiat, Deum obstringitur amare. Suscipiens ritus Eucharistiam, quod gratia et charitate fruatur, ad diligendum Deum magnam habet facultatem ad id tamen in recipiente Penitentiam, dum donis hisce carer, difficultas est quam maxima: et is nihilominus præ illo amoris adhibendi legi erit obnoxius? Majus in Eucharistia, quam in Penitentia robur est, ad excitandum divini amoris ignem, plura ad dilectionem illectantia; in illa namque Corpus, et Sanguis Domini, passionis ejus virtus, et meritum, necon non integra ipsius humanitas, ac divinitas nobis conseruntur: hoc autem beneficium, quod incomprehensibile revera est, atque inastimabile, dilectionis onus prævias adhibenda suscipient illud non imponit: ecce rigitur attributus homo accedit ad Penitentiam, quæ pauciora dona præbet, subire onus illud cogendus est? Ad Eucharisticam mensam homo accedit sicut filius ad patrem, sicut sponsa ad sponsum; ad Penitentiam verò sicut servus ad dominum, sicut reus ad judicem; filii, et sponsa opus proprium amor est; at servi, et rei timor: filius tamē, et sponsa, dum ad sponsum, et patrem in Eucharistia accedunt, cum amare non tenentur; et judicem, ac dominum, dum ad illum accedunt in Penitentia, diligere debent servi, et rei? Integrum illis est, proprium ipsorum actum, nempe amorem, tunc omittentes; et hi actum cumdem, qui ipsorum non est, efficerit ligantur? Nonne timor potius, quam amor conditioni miseræ, sub qua laborant isti, scilicet peccati videtur convenire? Nonne servus coram herbo, quem graviter delinquendo offendit, et reus coram judge, cui maximam intulit injuriam, timore agi dicendi sunt, magis quam amore? Nonne ipsi, cogente eos natura, que cruciamenta omnia refugit, supplicium, quod illis eo temporis imminent, formidabunt, ejusque autorem timebunt quoque citius, quam amabunt? Profecto jam non servi, et rei, si tunc diligenter, set filii, et sponsæ munus satius oblirent; et ideo non amore, qui istorum proprius est, sed timore, qui illorum, is qui peccati causa uti servus, et reus ad Penitentiam accedit, recte, ut arbitrari paratur.